

Burren knejser så uforsagt · som var den dronning i skoven *Chr. Richardt*. Burren har marker spændt · ud over græsset blødt og sart *Ole Olsen* (6). Langs hegn stritter burre · hvis drillende frugter · har fremtryllet mangan en ed! *Thorkil Barfod* (7). Næsvise burre i dit skørt sig kurre, · må jeg ej hjælpe dig at slippe fra dem? · så gå du selv! du er den værste burre! *Emil Aarestrup* (8). Burren blomstrer nu, små grønne pindsvin med violette tryner *Torben Nielsen* (9).

LITTERATUR: (1) 488d 30; 634 14794 (Drejøj); (2) 228e 1,143; (3) 586 1,467; (4) 519 18; 520 37; (5) 830 12,1889,26; 760 634; (6) 686b 31; (7) 48c 143; (8) 1015 233 sml. 821g 104; (9) 648B 80.

TidseL, *Carduus*, *Cirsium*

TidseL (fællesgermansk ord, oldnord. *þistill*, måske beslægtet med *stikke*), navnet er kendt i talrige skrivemåder: som *tyzell*, *tyslæ*, *tydssel* osv. siden 1400-t og fælles for en gruppe planter med tornede, stikkende udvækster, især af kurvblomst-slægterne *Cirsium* (bladhoved), *Carduus* (tidseL), *Carlina* (bakketidseL), *Onopordum* (æsel-tidseL) og *Cnicus* (korbendikt) samt skærmpflan-ten *Eryngium* (mandstro). I mange stednavne: *Tiselholt* 1473ff SFyn, Sønderjylland *TidseLtoft* 1641ff, *TidseLager* 1683ff, *TidseLbjerg* 1715ff, *TidseLholm* 1782ff; antagelig i *Tisland* 1683ff Brøns Sønderjylland. – *Þistil* nævnes i trylleformel på runesten fra Gørlev NVSjælland.

Tyske roser VJylland 1878 ironisk, *Tillitze karle* VLolland om høje kraftige tidseLer (1). – Færøerne: *tistil* o. 1780ff (2).

LITTERATUR: (1) 689 1,271,360f; 148 5,150,173, 309; 6,127,156 og 7,49; 1008 9,1921,566; 551 23/1 1954; (2) 751 213.

KRUSEL TIDSEL, *Carduus crispus*, 60–130 cm høj med aflange, tandede eller lappede, på undersiden hvidfildede blade og mørkerøde blomster i hasselnødstore kurve. Meget alm. ved gærder, veje og byer.

TORNET TIDSEL, *Carduus acanthoides*, stængler og blade tæt besat med lange strågule torne, blomsterne purpurrøde; mindre almindelig, mest på Sjælland og Bornholm (strandoverdrev).

HantidseL Århusegnen (i modsætning til *hantidseL* om Lav TidseL, *Cirsium acaule*), *burretidseL* Samsø o. 1870, *huggetidseL* Holbæk o. 1870.

HORSETIDSEL 1888ff, *Cirsium vulgare*, hors =

hest; den 40–100 cm høje stængel er kraftig og robust, bladene dybt fjerfligede og i randen stærkt tornede, de store enlige kurve med spindelvævsagtig filt mellem svøbladenes udstående torne; rosenrøde blomster. Alm. ved gærder og veje, på marker (især græsninger).

TidseL med blade som en hellebard 1688, *hantidseL* 1775, o. 1835, *spærtidseL* 1793 spær = spyd; *skovbasse* Mors 1811ff, *krontidseL* Sønderjylland, MJylland o. 1880ff, *hedvigtidseL* Sønderjylland opstået af høstskik, se s. 257. *HantidseL* M og Øjylland o. 1870ff, *skrubtidseL* Silkeborg o. 1870 og *russertidseL* Ry MJylland er ned-sættende, *fingerkløer*, *båretidseL* ved Skanderborg (bår = tør, hvilende ager) og *skræddertidseL* Skanderborgegnen, *torntidseL* Ålborg, Vendsyssel slutningen 1800-t, *galtidseL* Thy o. 1870ff, Mors, har været anvendt som svinefoder, *hovedtidseL* og *øgtidseL* VFyn, øg = gammel udslidt hest; *stavbrymand* Vejlbym VFyn, nabobyens mænd var »stive og stikkende« af væsen; *kæmpetidseL* Sjælland o. 1870, *huggetidseL* Ø og NVSjælland, *pragttidseL* Holte, *kongetidseL* MSjælland, *herregårdstidseL* o. 1920, *eddertidseL* ØSjælland, *stiktidseL* ved Maribo, *Søde Anes døtre* VFalster o. 1870, ukendt hvorfor.

KÆRTIDSEL, *Cirsium palustre*, temmelig små kurve med rødviolette blomster sidder øverst på den 80–150 cm høje oftest rødbrune, tornede stængel. Almindelig på tørvejord, i moser og fugtige enge.

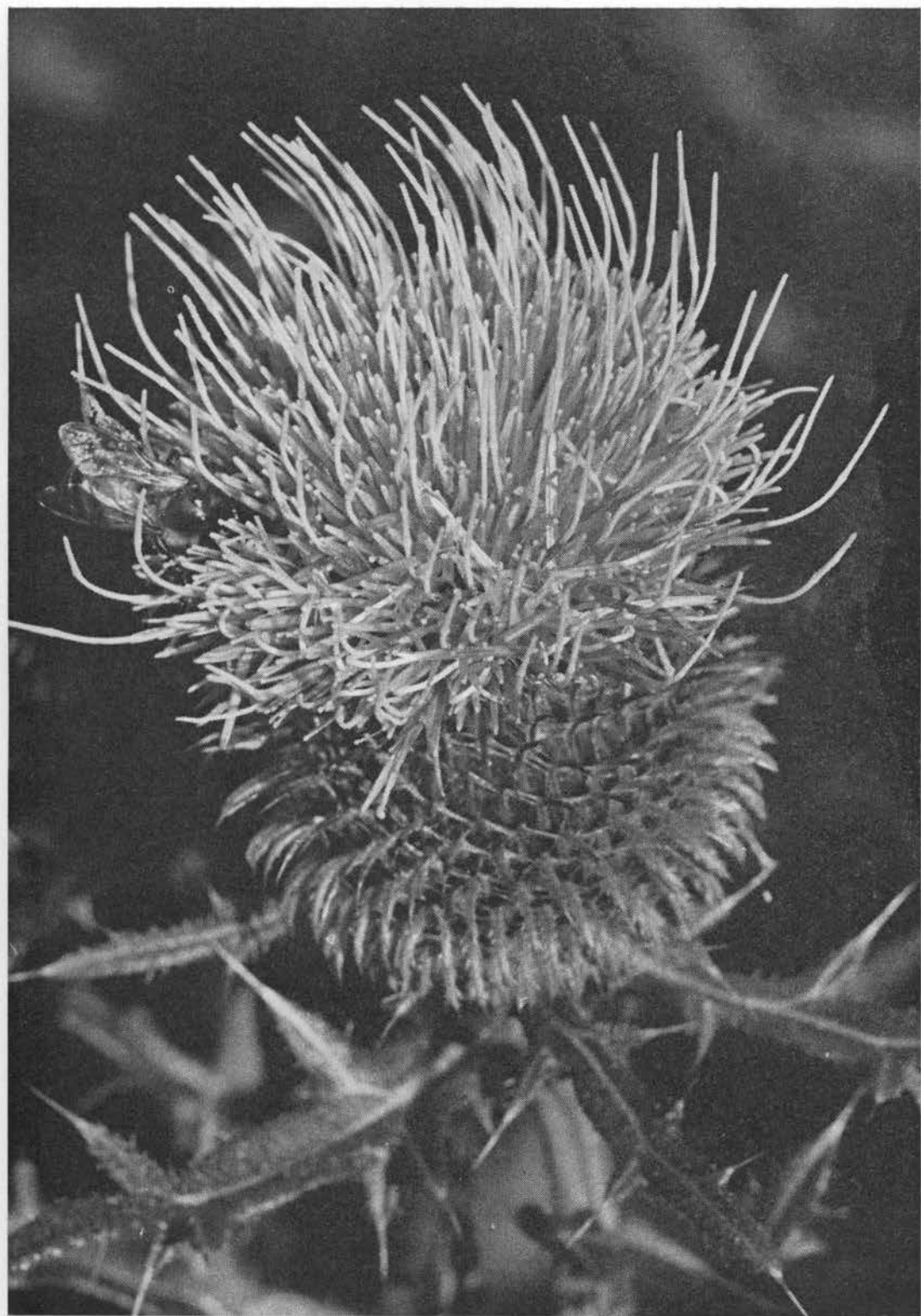
EngtidseL 1626ff; SSjælland, *mosetidseL* 1789ff; Fyn, *sumptidseL* 1888, *burretidseL* SSlesvig, *skovbasse* MJylland, Mors, *galtidseL* Thy, se horsetidseL, *tjørnetidseL* NSjælland. – Færøerne (Tjørnuvik): *tirilsrót*.

KÅLTIDSEL 1878ff, *Cirsium oleraceum*; lysegrønne stængler med få og næppe stikkende torne, i juli–august store kurve med bleggule blomster omgivet af gulgrønne højblade. Alm. på enge navnlig i skove, i grøfter, fugtige krat.

EngtidseL 1688; Møn, *græstidseL* 1795, *grøn tidseL* 1888, *blegtidseL* Vendsyssel, *madetidseL* ØFyn, made = eng, *haretidseL* NSjælland, bladene ædes af harer, *vild artiskok* (1927), *høstidseL* (1).

LAV TIDSEL, *Cirsium acaule*, de fjerfligede og lappede stærkt tornede blade danner ved grunden en flad roset om stor kurv med mørkerøde kroner på ingen eller ganske kort stilk. Hyppig på bakker, høje enge og overdrev.

AGERTIDSEL 1775ff, *Cirsium arvense*, 50–150 cm høj med tornet-tandede og -bølgede blade, de blegrøde blomster sidder i talrige kuglerunde han- eller (andre planter) valseformede hunkur-

Man kaldte det at »drikke tidslerne ud af fingrene«, når bønderne efter bjærgningen af kornet afholdt det traditionelle høstgilde, hvor der ikke blev sparet på snapsen. Lystigheden vil ingen ende tage, selv om det efterhånden er ud på den lyse morgen. Maleri af Julius Exner. Overfor: Kåltidsel. (ES).

ve, der danner en stor top. Meget almindelig og frygtet ukrudt, tidligere navnlig i sædmarker. *Skrubtidsl* 1775, 1835, skrub er fællesnavn til store grove planter, *piggetidsl* Jylland o. 1880, *fingertil* Skanderborgegn o. 1880, *gadelamsurt* Øjylland o. 1850 – spøgefuldt eller ironisk: det var ikke netop sådan en blomst, karlen skulle give sit »gadelam« (pige tildelt ham ved fastelavnsildet); i høsten skulle han desuden sørge for – med smallere eller bredere skår – at pigen, som bandt op for ham, ikke blev stukket af tidsler i kornet (2) sml. s. 257; *tyske roser* VJylland o. 1850, *gråtidsl* Bornholm o. 1870ff, *hantidsl*. – Færøerne: *akurtistil* (3).

LITTERATUR: (1) 433s 103; (2) 605 151; 488g 4,7; (3) 689 1,271f,361–63; 519 110; 634 18137; 751 180, 213.

UKRUDT, FODER, ORDSPROG OG TALEMÅDER, SLANG
Ingen kloge folk kunne hjælpe en fattig kones værkbrudne søn, men en nat drømte hun, at den

rige gårdejer i Grandløse ejede verdens eneste tidsl med frødu, der kunne læge sygdommen. Manden ville imidlertid ikke give hende et par dun uden betaling. Så mødte hun St. Peter, og han gjorde drengen rask. Men til bonden sagde han: fra nu af skal gro tidsler i alle marker og haver over hele verden (NSjælland; 1).

Før hormonpræparaternes fremkomst hørte agertidslen til landbrugets mest besværlige ukrudtsplanter. Med de dybtgående, stærkt forgrenede og knopskydende rødder kunne den vanskeligt udryddes, og litteraturen om dens bekæmpelse er meget righoldig (2). Den foregik mest om foråret, idet man stak planterne af med et langskaftet stemmejernslignende redskab (3), det var et pigearbejde og tog temmelig lang tid, da tidslerne stod tæt (Falster; 4), eller toppen blev luget af og brændt: som tidsler ej mere kan due · end kastes i brændende lue *H. A. Brorson* 1732; de måtte ikke stikkes for tidligt, så blev én plante til tre–fire (Stevns; 5). Bonden måtte dog oftest opgive at udrydde dem, det hed i Angel,

